

Бо қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 3 март соли 2007 № 87
тасдиқ шудааст

СТРАТЕГИЯИ

рушди назорати давлатии молиявӣ
дохилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Муқаддима

Самаранокӣ, шаффофӣ ва таҳти ҳисобот будани истифодаи захираҳои миллии ҷудошаванда ва ёрии иқтисодии хориҷӣ барои паст намудани сатҳи камбизоатӣ ва беҳтар намудани некӯаҳволии ҷамъиятӣ дар Тоҷикистон аҳамияти калон дорад. Барои давом додани пешрафт дар ин самт ва ноил шудан ба мақсадҳои, ки Ҳукумати Тоҷикистон гузоштааст, ривож додани стандартҳои ҳозиразамони идоракунии давлатӣ ва таъмин намудани тақмилиби маҷмӯи кори он зарур мебошад.

Мақсади стратегия аз пешниҳод намудани унсурҳои асосии мафҳуми Назорати давлатии дохилии молиявӣ, таҳлил намудани ҳолати лаҳзавии низоми Назорати давлатии дохилии молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, шарҳ додани тадбирҳои, ки барои тараққиёти низоми Назорати давлатии дохилии молиявӣ андешидан зарур аст ва муайян намудани мӯҳлати зарурии татбиқи онҳо иборат мебошад.

Ин ҳуҷҷат мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардидааст. Матритсаҳои ислоҳоти сиёсат, нақшаи корӣ ва нақшаи тақвими бо созишномаи молиявӣ барои соли 2006 аз тарафи Комиссияи Аврупо ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 октябри соли 2006 расман ба имзо расонида шудаанд.

I. Унсурҳои асосии стратегияи Назорати давлатии дохилии молиявӣ

Мафҳуми Назорати давлатии дохилии молиявӣ аз ҷониби Комиссияи Аврупо истифода шуда, ба низоми яклукти муттаҳидшуда таалуқ дорад, ки бо мақсади идоракунии, таҳқиқ, назорат ва аудити маблағҳои милли ва маблағҳои Иттиҳоди Аврупо ҷорӣ карда шудааст. Низоми мазкур аз қисмҳои асосии зерин иборат аст:

- низоми идоракунии молиявӣ ва назорат
- аудити дохилии аз ҷиҳати функционалӣ мустақил.

II. Низоми идоракунии ва назорати молиявӣ.

1. Мақсади идоракунии ва назорати молиявӣ.

Ҷорӣ намудан, тараққи додан ва татбиқи Низоми мӯътадили идоракунии ва назорати молиявӣ дар муассисаҳо, аз ҷумла ҷорӣ намудани қоидаҳои барои истифодаи сарфақорона, ғоидабахш ва пурсамари маблағҳои нақди ўждадории Роҳбари ташкилот ба ҳисоб меравад.

Роҳбари ташкилот метавонад вазифаҳои муайянро миёни кормандони алоҳида тақсим намояд, аммо масъулияти умумӣ барои ғайолияти онҳо ба дӯши ў вогузор карда мешавад. Дар асоси ҳисоботи пешниҳоднамудаи ин кормандон, роҳбар самаранокӣ ғайолияти муассиса ва дурусти истифода гардидани ҳуқуқ ва ўждадориҳои кормандонро муайян менамояд.

Роҳбари муассиса сохтори мувофиқи ташкилотиро таъсис дода, барои таъмини тақсимоти ўждадориҳо байни роҳбарони воҳидҳои сохтори ҷавобгар мебошад. Ў барои амалӣ намудани назорати пурсамари дохилӣ ва ноил шудан ба мақсадҳои ташкилот масъул аст.

Низоми назорати дохилӣ барои кам намудани таваккалкорӣ ёрӣ расонда, боварии далелнокро ҷиҳати он, ки муассиса метавонад ба мақсадҳои худ бо роҳи қонунӣ, шаффоф, сарфакорона, босамар ва ғоидабахш ноил гардад, таъмин менамояд. Роҳбар бояд истифодаи чораҳои назорати дохилӣро дар асоси таҳлили дахлдори таваккалкорӣ, бо назардошти ба инобат гирифтани хусусияти хоси муассисаи худ, таъмин намояд.

Барои он ки чораҳои назорати дохилӣ нисбатан пурсамар бошанд, онҳо бояд ба се меъёри асосӣ мувофиқат кунанд:

- Мутобиқат - чораи дурусти назорат дар мавқеъи дуруст ва дар мутобиқот бо баҳодихии таваккалкорӣ;
- Пайдарпайӣ - фаъолият аз руи нақша;
- Пурсамарӣ нисбати бо хараҷот.

Мақсади асосии идоракунии ва назорати молиявӣ иборат аст аз таъмини:

Муваффақият дар ноил гардидан ба мақсад ва вазифаҳои ташкилот;
Эътимоднокӣ, саҳеҳӣ, саривақтӣ ва пурагии маълумот, махсусан маълумоти молиявӣ;

Риоя намудани қоидаҳо, нақшаҳо, тартибҳо, қонунҳо ва регламентҳо;
Нигоҳдории активҳо ва амвол;

Истифодаи сарфакорона, пурсамар ва ғоидабахши маблағҳо.

Низоми идоракунии иборат аст аз:

Функсияҳои мустақили назорати молиявии пешакӣ ва минбаъда;
Функсияи муҳосибавӣ (барои дуруст ба роҳ мондани-ҳисобгирии муҳосибавӣ ва ҳисобот);

Тартиби тараққӣ додан, коркард ва нигоҳ доштани ҳуҷҷатҳои молиявӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо;

Дигар тартибҳо ва инчунин ҳуҷҷатҳои кории дахлдор (нақшаҳои функсионалӣ, дастурамалҳои вазифавӣ, дастурҳо ва нишондодҳои корӣ ва ғайра);

2. Назорати молиявии пешакӣ

Назорати-молиявии пешакӣ мутобиқати фаъолиятро бо қонунҳо, ҳуҷҷатҳои оиномавӣ ва дохилӣ, қарорҳо ва шартномаҳо то бастанӣ онҳо санҷида ва таъмин менамояд. Он маҷмӯи тадбирҳои эҳтиётӣ назорат маҳсуб ёфта, барои қабули қарорҳои молиявӣ, ўждадориҳо, гузаронидани расмиёт дар соҳаи хариди давлатӣ ва пардохтҳои ба он алоқаманд, инчунин баргардондани маблағҳои, ки набояд пардохт мешуданд, зарур мебошад.

Умуман, низоми ҳоло амалкунанда ба тадбирҳои назорати минбаъда нигаронида шудааст ва мебошад имконияти гузаришро ба назорати пешакӣ ботадбир дида барояд. Манфиати он барои пешгирии намудани поймолкунии қонунгузорӣ ва баланд бардоштани сатҳи сарфакорӣ, самаранокӣ ва идоракунии маблағҳои ҷамъиятӣ назар ба истифодаи назорати минбаъда нисбатан зиёдтар аст.

3. Назорати молиявии минбаъда

Назорати молиявии минбаъда тафтиш менамояд, ки оё маблағҳо

қонунӣ, самаранок, сари вақт ва бо мақсадҳое, ки барои онҳо таъин гардида буданд, истифода шудаанд.

Он баъди ба анҷом расидани амалиёт истифода бурда мешавад; ба муайян намудани хатогихоӣ эҳтимолӣ, фарқият ва риоя накардани тартиб равона гардида, ба муоинаи ҷараён ё чораҳои эҳтимолӣ алоқаманд мебошад.

Чораҳои мушахасси назорати минбаъда (ба монанди санҷиш дар ҷойҳо) аз тарафи назоратчиёни дохиле, ки роҳбарони ташкилоти бахши давлатӣ таъин менамоянд ва ин кормандон бояд, ки тахассус, маълумот ва таҷрибаи мувофиқ дошта бошанд, амалӣ карда мешаванд.

Функцияи муҳосибавӣ боэҳтимодии тамоми ҳисоботҳо ва дигар маълумотҳои ба ҳисоботи молиявӣ алоқамандро таъмин менамояд. Ин функция бояд тасдиқи тамоми ўҳдадориҳо ва дигар амалиёти муҳосибавӣ, инчунин саҳеҳӣ ва боэҳтимодии ҳисоботҳои молиявиро таъмин намояд. Функцияи муҳосибавӣ инчунин назорати пешакӣ, масалан санҷишҳо, мавҷудияти воқеии маблағоро дар буҷети маъқулдонисташуда пеш аз пардохти онҳо ва санҷиши аслияти ҳуҷҷатҳо, имзоҳо, маблағҳо ва ғайра таъмин менамояд.

4. Мустақилияти функционалии аудити дохилӣ

Аудити дохилӣ фаъолияти мустақил, беғараз буда, барои баҳо додан ва беҳтар тамудани амалиётҳои ташкилотҳои дахлдор нигаронида шудааст. Он ба ташкилот барои ноил шудан ба мақсадҳои худ бо истифода аз муносибати мунтазам ва мураттаб нисбати баҳодихӣ ва беҳтар намудани самаранокии равандҳои идоракунии таваккалкории назорат ва идоракунӣ ери мерасонад.

Бахши аудити дохилӣ бахши ташкилии мустақил ба шумор меравад, ки бе восита ба Роҳбари ташкилот тобеъ аст.

Аудити дохилӣ ба низоми идоракунии молиявӣ ва назорат баҳои мустақил, касбӣ ва мураттаб медиҳад. Он ба омӯзиши тамоми функцияҳо ва равандҳои корӣ ва меъёрҳои назорати дохилии онҳо асос ёфта, ба камбудихо, норасоихо ва фарқиятҳои қоидаҳои мавҷуда хотима гузошта. Барои беҳтар намудан ва ё ислоҳ намудани онҳо тавсияҳо медиҳад.

Аудитори дохилӣ наметавонад дар функцияҳои идоракунӣ иштирок намояд. Он ҳангоми банақшагирии фаъолияти худ, ҳангоми гузаронидани аудити дохилӣ ва ҳангоми ҳисоботи натиҷаҳои он, мустақил мебошанд, гарчанде, ки роҳбари ташкилот нақшаи ҳарсолаи аудитҳоро тасдиқ менамояд. Роҳбари ташкилот барои иҷрои тавсияи аудитори дохилӣ ҷавобгар мебошад, ё ин ки дар ҳолати иҷро нагардидани онҳо таваккалкориро ба ўҳдаи худ мегирад.

III. Назорати давлатии дохилии молиявӣ дар Тоҷикистон.

1. Сохтори идоракунии маблағҳои давлатӣ.

Низоми идоракунӣ ва назорати молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи қонунҳо ва санадҳои зерқонунӣ, муқаррар карда шудааст ва онҳо амалӣ намудани идоракунӣ ва назорати молиявиро дар бахши давлатӣ то сохторҳо ва равандҳои дар поён овардашуда, маҳдуд менамоянд.

Аз нуқтаи назари сохторӣ, дар идоракунии маблағҳои давлатӣ якчанд сатҳ вучуд дорад:

- Вазорати молия назорати умумии банақшагирии ва иҷрои буҷети давлатӣ, ҳисобот оид ба даромадҳо, хароҷотҳо ва даромадҳои пулӣ;

назорати минбаъдaro дар ташкилотхо амали менамояд;

- Вазоратхои соҳавӣ ва дигар ташкилотхои буҷетии асосӣ низоми идоракуни ва назорати молиявии худро мутобиқи салоҳият, ўҳдадорӣ ва ҳуқуққое, ки қонун ба онҳо вогузор нумудааст, ташкил менамоянд;

- Бо мақсади идоракунии молиявӣ мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи молияи давлатӣ"-ро истифода мебаранд;

- Ташкилотхои буҷетие, ки бевосита хизмат мерасонанд, ба монанди мактабҳо, беморхонаҳо, муассисаҳои ёрии иҷтимоӣ ва ғайра, мартаботи гуногун доранд - онҳо дар тобеияти вазоратхои соҳавӣ ё мақомоти худидоракунии маҳаллӣ қарор доранд.

2. Иҷро ва назорати буҷет

Мутобиқи заминаи ҳуқуқии мавҷуда, роҳбари ташкилот барои мақсаднок, сарфакорона ва истифодаи қонунии маблағҳои буҷетӣ ҷавобгар аст. Ў барои фаъолияти умумии ташкилот ва иҷрои вазифаҳои ба зиммаи ташкилот гузошташуда (низомномаҳо барои вазоратҳо ва ташкилотҳои буҷетии асосӣ) ҷавобгар аст. Ў инчунин, барои ташкили низоми ҳисобгирии муҳосибавӣ ва анҷом додани амалиёти молиявӣ мутобиқи қонунгузори ҷавобгар аст.

Якчанд шартҳои зарурӣ барои таҳияи буҷет, иҷрои он, назорати ва ҳисобот дар назди Вазорати молия дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи молияи давлатӣ" зикр шудаанд, ки ба монанди Дастурамал дар бораи баҳисобгирии ҳазинавӣ ва ҳисоботҳо оид ба иҷрои буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дастурамалҳо барои тайёр намудани лоиҳаи қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи буҷети давлатӣ барои соли ҷорӣ ва пешгӯии нишондиҳандаҳои буҷет барои солҳои оянда (Дастури ҳарсолаи буҷет).

Ворид намудани тағйирот ба моддаҳои алоҳидаи ташкилотҳои бахши ҷамъиятӣ, ба истиснои хароҷотҳои ҳифзшуда (музди меҳнат, хароҷот барои мақсадҳои иҷтимоӣ) иҷозат дода мешавад. Онҳо аз ҷониби ташкилотҳои бахши ҷамъиятӣ пешниҳод шуда, бо Сарраёсати буҷети давлатӣ мувофиқа шуда, бо фармони Вазири молия ворид карда мешаванд.

Тағйиротҳо дар маблағҳои умумии буҷетӣ, ки дар асоси қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон тақсим шудаанд, бо пешниҳоди Вазорати молия, аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маъқул дониста мешаванд. Дар ҷараёни иҷрои буҷет иҷозати Маҷлиси Оли талаб карда намешавад. Тағйироти эҳтимоли дар буҷети давлатии иҷрошуда, аз ҷониби Маҷлиси Оли бо санадҳои тасдиқи ҳисобот оид ба иҷрои буҷети солона маъқулдониста ҳисобида мешаванд.

Вазорати молия ҳисоботро оид ба иҷрои буҷети солона дар асоси ҳисоботҳои ташкилотҳои буҷетии асосӣ ва дигар ташкилотҳои бахши ҷамъиятӣ таҳия менамоянд. Ҳисобот 17 бобро дар бар мегирад, ки дар он маълумотҳо оид ба воридоти воқеӣ ва маблағҳои дастрасшудаи бебозгашт, меқоисаи байни хароҷотҳои воқеӣ ва нақшавӣ аз рӯи вазифаҳо ва намудҳо, ба истиснои ташкилотҳои бахши давлатӣ, ҳаҷми умумии касри буҷет, салдо дар аввал ва охири сол аз рӯи ҳисоби ҳазинадорӣ, фаҳмондадиҳии фарқиятҳои бузурги миёни рақамҳои нақшавӣ ва воқеӣ; маълумот оид ба қарзҳои давлатӣ кафолатҳои давлатӣ ва дигар маълумот оид ба қарзҳои таҳлили сармоягузори буҷети давлатӣ; ҳисоботи хароҷотҳои маблағҳои фонди захиравии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва фонди мақсуси Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон дода мешаванд.

Назорати воридот ва хароҷотҳои буҷети давлатӣ аз ҷониби Вазорати

молия дар асоси ҳисоботҳои ҳафтаина ва моҳона, ки Сарраёсати ҳазинадории марказӣ таҳия менамояд, сурат мегирад. Иттилоот аз рӯи намуд, ва ҳамчун муқоиса байни нақша ва иҷроиши воқеӣ пешниҳод шудааст.

Расмиёти назорати молиявӣ дар ташкилотҳои бахши ҷамиятӣ дар асоси амалиёти анъанавӣ ва тибқи талаботи умумии иҷроӣ буҷет ва ҳисобот анҷом дода мешаванд.

3. Идора ва назорати барномаҳои сармоягузорӣ.

Ду сарчашмаи асосии сармоягузории давлатӣ вучуд дорад. Сарчашмаи аввал Барномаи сармоягузории давлатӣ мебошад, ки аз ҷониби донорҳо маблағгузорӣ мегардад ва сарчашмаи асосии маблағгузорӣ барои хароҷотҳои асосии давлатӣ дар Тоҷикистон мебошад; қарзҳо ва маблағҳои бекоршавӣ аз тарафи донор пешкашгардидаро дар бар мегирад. Сарчашмаи дуюм - Барномаи сармоягузории давлатии марказонидашуда - сарчашмаи асосии маблағгузории лоиҳаҳои бо Барномаи сармоягузории давлатӣ фарогирифтанишуда аз буҷетҳои мақомоти ҳокимияти марказӣ ва маҳаллӣ мебошад. Барномаҳои сармоягузории давлатӣ дар давраи таҳияи буҷет тайёр карда мешаванд ва ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи буҷети давлатӣ барои соли навбатӣ дохил карда мешаванд.

Сарраёсати Ҳазинадории марказӣ танҳо назорати ба шўъбаҳои иҷроӣ лоиҳаҳо пешниҳод гардидани маблағҳои дахлдорро аз буҷет аз ҳисобҳои махсус анҷом медиҳад. Сарраёсат ҳама маблағҳои заруриро, ки барои лоиҳаҳо ҷудо шудаанд, ба шўъбаҳои дахлдори иҷроӣ лоиҳаҳо пардохт намуда, дар идоракунии ин маблағҳо иштирок намекунад.

Иҷроӣ барномаҳои сармоягузории давлатӣ дар зери назорати Сарраёсати буҷети давлатии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, яққол бо Вазорати рушди иқтисоди ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кумитаи давлатии сармоягузории ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи портфелҳо ва лоиҳаҳо, дар асоси гузоришҳо, ки аз намоёндагони шўъбаҳои масъул мебошанд, қарор дорад. Намоёндагони ҳар ду вазорат ва Кумита дар комиссияҳои озмун барои лоиҳаҳои Барномаи сармоягузории давлатӣ иштирок менамоянд. Ин ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон имконияти назорати иҷроӣ лоиҳаҳо, инчунин ҷудо намудани маблағҳо барои хароҷотҳои азим медиҳад. Ширкати пудратчӣ бо иштироки мутахассисони техникаи вазорати-бенефитсиар (манфиатгир) назорати сифати иҷроӣ корҳои анҷомдода ва хизматрасониҳои дар доираи лоиҳаҳои Барномаи сармоягузории давлатӣ пешниҳодгардидаро анҷом медиҳад.

Раванди барномаҳои сармоягузории давлатӣ дар ҳаҷми тош ба дараҷаи кофӣ ва мувофиқ мураттаб нашудааст ва аз ин сабаб вучуд надоштани шаффофият ва ҳатари истифодаи ғайри сарфакоронаи маблағҳои давлатӣ ба мушоҳида мерасад.

Хароҷоти маблағҳои кўмакҳои иқтисодии хориҷии дорои таъиноти махсус (оид ба шартномаҳо, бенефитсиарҳо (манфиатгирандагон) ва ғайра), ки пардохти тавассути Сарраёсати Ҳазинадории марказӣ сурат мегирад, аз ҷониби охирон дар доираи салоҳияташ назорат карда мешаванд. Барои ҳар як лоиҳа ҳуҷҷатҳои лозима вучуд доранд.

Маблағҳои Иттиҳоди Аврупо, ки барои буҷети давлатӣ кўмаки бевосита мебошанд, тавассути расмиёти оддии назорати буҷети давлатӣ назорат карда мешаванд.

4. Ҳисобчирии муҳосибавӣ ва ҳисобот.

Функсияи муҳосибавӣ бо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ба ҳисобгирии муҳосибавӣ" ва Дастурамали баҳисобгирии муҳосибавӣ дар ташкилотҳои давлатӣ, ки бо фармони Вазири молия аз 26 феввали соли 2000 № 157 тасдиқ шудааст, муқаррар мегардад.

Баҳисобгирии муҳосибавӣ бо усули баҳисобгирии ҳазинавӣ амалӣ мегардад. Зарур аст, ки алоқамандии пурраи байни нақшаи ҳисобҳои ҳисобгирии муҳосибавӣ ва гурӯҳбандии иқтисодии буҷетӣ таъмин карда шавад.

5. Низоми назорати молиявӣ.

5.1. Назорати молиявии пешакӣ.

Тадбирҳои назорати пешакии молиявии ташкилоти бахши давлатӣ аз ҷониби сармуҳосиб, ки расмиёти назорати дохило ро иҷро менамояд, аз ҷумла назорати пешакии қонунӣ будани амалиёти молиявӣ, истифодаи маблағҳои давлатӣ мувофиқи қонунҳо ва ҳуҷҷатҳои дахлдор, талабномаҳои пардохтӣ, баҳисобгирии муҳосибавӣ ва қайдҳои ҳисоботӣ то қабули қарор, татбиқ карда мешаванд.

Хизматчиёни ваколатдори ташкилот ҳуҷҷатҳоро оид ба амалиётҳои молиявӣ ҷамъ намуда, тафтиш ва омода мекунанд. Ин ҳуҷҷатҳо барои аз ҷониби бахши баҳисобгирии муҳосибавӣ омода кардани талабномаҳои пардохт замина ба вуҷуд меоваранд. Маҷмӯи ҳуҷҷатҳо ва талабномаҳои пардохтӣ ба сармуҳосиб барои маъқул доништан супорида мешаванд.

Амалиётҳои молиявӣ бо имзоҳои роқбари ташкилоти бахши давлатӣ ва сармуҳосиб анҷом дода мешавад.

Ҷар як талабномаи пардохтӣ бояд пешакӣ аз ҷониби сармуҳосиб маъқул доништа шавад. Баъд аз имзои сармуҳосиб (муҳосиб) лоиҳаҳои талабномаҳои пардохтӣ бояд ба роқбари ташкилот барои маъқулдонии ниҳой пешниҳод карда шаванд.

5.2. Назорат аз ҷониби Сарраёсати Ҳазинадории марказӣ.

Принсипҳои назорати молиявии пешакӣ ҳамон вақт татбиқ карда мешаванд, ки дар асоси талабномаҳои пардохтӣ, ки аз ҷониби ташкилотҳо пешниҳод мешаванд, таъминкунандагон пардохтҳои бевоситаро барои молҳо ва хизматҳо аз ҳисоби ҳазинадорӣ қабул мекунанд ва вақте ки пардохтҳо аз ҳисоби ташкилотҳо раван карда мешаванд. Система ҳамаи пардохтҳоро ба истиснои он пардохтҳое, ки ба шахсони алоҳида (аз ҷумла маошҳо), пули харҷи рӯзмарра ва маблағҳои хурд сурат мегирад, дар бар мегирад. Маблағҳо барои ин пардохтҳо ба ҳисоби бонкии ташкилот гузаронида мешаванд,

Дар Дастурамали ҳисоби ҳазинавӣ ва ҳисобот оид ба иҷрои буҷети давлатӣ, ки бо фармони Вазири молия аз 20 октябри соли 2005 таҳти № 110 тасдиқ шудааст, маълумоти муфассал барои ташкилотҳои бахши ҷамъиятӣ оид ба тарзи навиштан, пур кардан, тартиб додани талабномаҳои пардохтӣ ва пешниҳод намудани дигар ахборот ба ҳазинадорӣ зикр шудааст. Шақлҳои стандартӣ барои ҳар як амалиёт ва ҳисобот оварда шудаанд. Инчунин тартиботи дохилӣ дар Сарраёсати Ҳазинадории марказӣ шарҳ дода шудааст.

Талабномаҳои пардохтӣ аз ташкилот ба Сарраёсати Ҳазинадории марказӣ шахсан пешниҳод карда мешаванд ва ҳуҷҷатҳо дар он ҷо барои мувофиқати ҳуҷҷатҳои пардохтӣ бо ҳуҷҷатҳои меъерӣ ва мувофиқати пардохти талабкардашуда бо доираи лимитҳои тасдиқшуда мавриди тафтиш

ва муқоиса қарор дода мешаванд.

Пардохтҳо ба Сарраёсати Хазинадории марказӣ дар режими онлайн (мустақим) анҷом дода мешаванд. Ин яке аз амалиётҳои камшумор мебошад, ки бо роҳи электронӣ коркард карда мешавад. Аксарияти тафтишҳо ва чораҳои назорат дастӣ иҷро карда мешаванд. Баҳисобгирии муҳосибаӣ ва муттаҳидкунӣ дар хазинадорӣ низ бо истифодаи соддаи технологияҳои иттилоотӣ анҷом дода мешавад.

Мавҷудияти таъминоти дастгоҳӣ ва барномавӣ, инфраструктураи ахборотӣ; рушди иқтидорҳои ташкилӣ ва таълимии ҳайати кормандон шартҳои пешакии муҳими назорати хазинадорӣ мебошанд.

Барои бехтаркунии равишҳо ва чораҳои назорат, ки ба идоракунии самараноктар имконият медиҳад, ҷазои фарох ҳанӯз аён аст. Таҳияи расмиёти хаттӣ ва хусусан тавсифи равандҳои технологияи иттилоотӣ алақай бинобар таҳия гардидан имконият медиҳанд, ки мушоҳида ва назорат бар онҳо ба роҳ монда шавад.

5.3. Назорати минбаъда.

Назорати минбаъда аз ҷониби Раёсати аудити дохилӣ ва назорати Вазорати молия анҷом дода мешавад.

Раёсат ҳароҷотҳои ташкилотҳои буҷетиро бо мақсади истифодаи мақсадноки онҳо тафтиш менамояд. Асосан он ба Сарраёсати Хазинадории марказӣ хизмат менамояд, ки назорати минбаъдаи иловагиро ба истифодаи воқеии маблағҳои давлатӣ таъмин мекунад. Дар Раёсат 7 нафар кор мекунад ва 50 нафар дар раёсатҳои маҳаллии молиявӣ ҷаъолият мекунад.

Роҳбар нақшаи солонаи санҷишҳо, ки асоси ҷаъолияти Раёсатро ташкил менамояд, таҳия намуда, нақшаҳои мутахассисонро, ки дар раёсатҳои молиявӣ кор мекунад, тасдиқ менамояд. Ҳар семоҳа ҳисоботҳои ҷамъбастиро дар бораи натиҷаи санҷишҳо ба Вазири молия пешниҳод мекунад.

Назорати минбаъда ҳамчунин дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон, Дар бораи назорати давлатии молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, нишондодҳо ва дастурамалҳои Раёсати аудити дохилӣ ва назорат ба низом оварда шудааст.

6. Кушодани номукаммалии низоми амалкунандаи назорати давлатии дохилии молиявӣ.

Заминаи меъёрӣ барои идоракунии маблағҳои давлатӣ ба талаботи назорати давлатии дохилии молиявӣ мувофиқ нестанд. Бартараф кардани камбудҳои ҷиддӣ ва бо ҳам вобаста масъалаи душвор мебошад, ки барои ҳалли он баҳши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон донишҳои зарурӣ, тайёрии касбӣ ва малақаҳои муайян надорад.

Сатҳи маълумотнокӣ оид ба идоракунӣ ва назорати зарурӣ, ҳамчун воситаи асосии муқовимат ба хавф, аудити дохилӣ ва беруни ва ниҳоят - назорати давлатии дохилии молиявӣ - бениҳоят паст мебошад.

Дар баҳши давлатӣ аудити берунии ҳозиразамон вуҷуд надорад. Дар баҳши хусусӣ бошад, он дар марҳилаи ибтидоӣ пайдоишаш қарор дорад.

Ба усулҳо ва шаклҳои назорате афзалият дода мешавад, ки хатокориҳо ошкор намуда, ба таъин намудани муҷозот ва ҷазодиҳӣ нигаронида шудаанд маҷмӯи чорабиниҳо барои пешгирии хатокориҳо, таҳлили сабабҳои хатокориҳо ва таҳияи тавсияҳои дахлдор вуҷуд надорад.

Масъулиятнокии роҳбарон ба истиснои шартҳои умумӣ, роҳбарони ташкилотҳо барои мақсаднок, самаранок ва мутобиқи қонунҳо истифода

гардидани маблағҳои буҷетӣ ҷавобгар мебошанд, муайян карда нашудааст. Барои ин роҳбари ташкилот бояд низоми устувори идоракунии молиявӣ ва назорати дохилиро ташкил намояд.

Аудити дохилӣ наметавонад бидуни дар назди Ҳукумат масъул будани роҳбарият, ки манфиатдор аст "аз сарчашмаҳои дохили боварӣ ҳосил намояд, ки равандҳои, ки он барои онҳо ҷавобгар аст, бо услубе ғайрифаъолият менамоянд, ки бо эҳтимолияти роҳ додан ба фиребкорӣ, ҳаттогиҳо ё амалияи бидуни сарфакорӣ ва бесамарро ба ҳадди ақал мерасонад", ташкил карда шавад.

Заҳираҳои моддӣ ва инфраструктура дар ҳеле сатҳи паст қарор доранд. Барои идоракунии ва назорати молиявии самаранок сатҳи кофӣ таҷҳизот, таъмини дастгоҳ ва ғарномаҳо, воситаҳои ахборотдиҳӣ ва ғайра, ки то ҳол дар баҳши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон вуҷуд надоранд зарур аст.

IV. Чорабиниҳо барои рушди низоми назорати давлатии дохилии молиявӣ дар Тоҷикистон.

1. Тағйирот ба қонунгузорӣ.

Ташкил намудани заминаи қонунгузорӣ барои назорати давлатии дохилии молиявӣ ҷиҳати муайян намудани низоми идоракунии маблағҳои давлатӣ, иштирокчиёни асосӣ, сохтори онҳо, алоқа байни сатҳҳои гуногуни система, равандҳо ва нақшаҳои технологӣ дар доираи система, қоидаҳои, ки ин система ғайрифаъолият менамояд, восита ва чораҳои назорат барои дастгирии муттасили ғайрифаъолият ва натиҷаҳои устувор дар баҳши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон иқдоми нахустин маҳсуб меёбад.

Таҳияи қонунҳои нав ва ворид намудани тағйирот ба қонунҳои мавҷуда бо дастгирии байналмилалӣ дар шакли кӯмаки техникӣ амалӣ карда мешавад.

Илова ба тағйироте нисбати қонунгузори мавҷуда пешниҳод мегарданд, таҳия ва қабул кардани ду қонуни нав зарур аст.

Лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи идоракунии ва назорати молиявӣ дар баҳши давлатӣ", ки бо ташаббуси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва аз ҷониби Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад ва инҳоро ба танзим мебарорад:

- Фарогирӣ ва истифодаи идоракунии ва назорати молиявӣ, инчунин принципҳои ва талабот нисбати низоми идоракунии ва назорати молиявӣ дар ташкилотҳои баҳши давлатӣ;

- Роҳбарони ташкилотҳои ҳама сатҳҳо дар назди роҳбари мақомоти болоӣ барои истифодаи идоракунии ва назорати молиявӣ дар ҳамаи сохторҳо, барномаҳо, ғайрифаъолиятҳо ва равандҳои, ки аз тарафи онҳо мутобиқи принципҳои қонуният, идоракунии молиявии оқилона ва шаффофият, ташкил намудани низоми самаранок ва комилан мувофиқи идоракунии ва назорати молиявӣ мутобиқи муқаррароти қонун ва Стандартҳои байналмилалӣ назорати дохилӣ, масъулият бар дӯш доранд.

Роҳбарони ташкилотҳои Идоракунии ва назорати молиявиро тавассути чунин қисматҳои ба ҳам алоқаманд амалӣ менамоянд:

- а) муҳити назорат;
- б) идоракунии боҷуръатона;
- в) ғайрифаъолият оид ба назорат;
- г) иттилолот ва алоқа;
- д) муоина.

- Назорати молия барои ҳамоҳангсозӣ ва мутобиқсозии идоракунии ва

назорати молиявӣ дар ташкилотҳо ҷавобгар аст;

- Вазорати молия дастурҳои методологиро оид ба идоракунии ва назорати молиявӣ нашр менамояд.

Бо назардошти омода сохтани лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи аудити дохилӣ дар баҳши давлатӣ" саволҳои танзимӣ дароварда шудаанд;

- Низоми аудити дохилии ба стандартҳои байналмилалӣ асосёфтаре нисбати аудити дохилӣ, мақсадҳо, принципҳо, ташкил, фаъолият ва масъулияти аудити дохилӣ дар ташкилотҳои баҳши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Масъулияти роҳбари ташкилотро барои муқаррар намудани функсияҳои аудити дохилӣ;

- Принципҳо ва муқаррароти мустақилияти функсияҳои аудити дохилӣ;

- Фарогирӣ ва мақсадҳои аудити дохилӣ:

а) самаранокии низоми назорати дохилӣ ва мутобиқати он бо мақсадҳои вазорат ё ташкилот;

б) дақиқӣ ва кифоя будани маълумотҳои молиявӣ, баҳисобгирии муҳосибавӣ ва дигар маълумотҳо;

в) мутобиқати фаъолияти ташкилот ва бахшҳои он бо дастурҳо, функсияҳои муайянгардида ва нақшаҳои маъқулдонисташудаи амалҳо;

г) истифодаи бомуваффақият ва босамари захираҳо;

д) кифоягии захираҳои истифодашуда ва роҳ надодан ба талафот;

Намудҳои аудит:

- мунтазам (амалиётӣ);

- молиявӣ;

- аудити мутобиқати фаъолияти ташкилот ба қонунгузорӣ, технологияи иттилоотӣ;

- Сохтор ва ўқдадориҳои Раёсати аудити дохилӣ ва назорати Вазорати молия оид ба мутобиқасозӣ, ҳамоҳангсозӣ, назорати аудити дохилӣ ва ривож додани нишондодҳои методологӣ;

- Талаботҳои таҳассусӣ барои аудити дохилӣ, рушди касбӣ ва ғайра.

Расмиёт оид ба иҷрои равандҳо, меъёрҳои гуногун доир ба қабули қарорҳо ва ғайра бояд тавре сохта шаванд, ки раванди идоракунии маблағҳои давлатӣ муназзам ва шаффоф бошад.

Ташкили доираи қонунгузорӣ бояд ба ду қисм тақсим карда шавад: Мақсадҳои кӯтоҳмуддат ва миёнамӯҳлат, (2 сол барои ноилшавӣ):

- тағйирот ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи молияи давлатӣ";

- тағйирот ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ";

- тағйирот ё тайёр намудани низомномаҳои нав барои ташкилотҳои буҷетии асосӣ, шўъбаҳои онҳо ва ташкилотҳои зертобеъ (бо афзалият барои ташкилотҳои таҷрибавӣ. - Вазорати молия, Вазорати маориф, Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, Вазорати кишоварзӣ ва ҳифзи табиат, Вазорати тандурустӣ, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон);

- тайёр намудани низомномаҳои нав оид ба таҳия ва иҷрои буҷет, баҳисобгирии муҳосибавӣ ва ҳисобот дар баҳши давлатӣ ва ғайра. Мақсадҳои дарозмуддат (3-4 сол барои ноилшавӣ):

- ворид намудани тағйирот ба қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи баҳисобгирии муҳосибавӣ" ва "Дар бораи назорати давлатии молиявӣ";

- қабули қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи идоракунии ва назорати молиявӣ дар баҳши давлатӣ" ва "Дар бораи аудити дохилӣ дар

бахши давлатӣ".

2. Тағйиротҳои ташкилӣ дар Вазорати молия.

Вазорати молия, ба низомномаи худ тағйироту иловаҳо ворид намуда, сохторҳои навро барои якҷанд раванди идоракунии маблағҳои давлатӣ ва назорати давлатии молиявӣ, ки аҳамияти муҳим доранд, дохил менамояд.

Бинобар нақши онҳо дар идоракунии ва назорати молиявӣ ва зарурати эътирофшуда барои беҳтар намудани раванди тайёр намудан ва иҷрои буҷет ба Вазорати молия лозим аст, ки нисбати ба низом овардани ин равандҳо ва ҷорӣ намудани чораҳои кофӣи аудити дохилӣ ҷихати дуруст ҷаъолият намудани онҳо аҳамияти бештар зоҳир намояд. Тайёр намудан ва иҷрои буҷет бояд ба бахшҳои гуногуни ташкилӣ тақсим карда шавад. Ҳангоми амалӣ намудани дигаргуниҳо бояд аз кӯмаки мушовири байналмилалӣ истифода бурда шавад.

Дар Вазорати молия таъсис додани шӯъбаи аудити дохилӣ, ки бевосита ба Вазири молия итоат намуда, аудити дохилиро дар доираи Вазорати молия анҷом медиҳад, зарур мебошад. (7 аудитор, аз ҷумла роҳбар).

Раёсати аудити дохилӣ ва назорати Вазорати молия ба Раёсати назорати давлатии дохилии молиявӣи Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон табдил дода мешавад. Бо ин Раёсат шӯъбаҳои зерин дохил карда мешаванд:

- Шӯъбаи ҳамоҳангсозии мутамаркази идоракунии ва назорати молиявӣ ва аудити дохилӣ;

- Шӯъбаи марказӣ оид ба аудити дохилӣ;

- Шӯъбаи ҳамоҳангсозии мутамаркази идоракунии ва назорати молиявӣ ва аудити дохилӣ методологияҳои ҳуҷҷатнигории равандҳои хоҷагидорӣ, идоракунии ва нархгузориҳои хавф, стандарткунии чораҳои асосии назорати дохилӣ, банақшагирии аудит, техникаи аудит ва ҳисоботро, ки дар ҳамаи ташкилотҳои бахши давлатӣ ҷорӣ мегарданд, таҳия намуда, инчунин ба ҷаъолияти шӯъбаҳои аудити дохилӣ (10 нафар, аз ҷумла роҳбар) назорат мекунад.

Шӯъбаи лавозимоти методологӣ ва нишондодҳоро аз рӯи масъалаҳои асосие, ки ба рушди Назорати давлатии дохилии-молиявӣ вобаста мебошанд, пешниҳод мекунад, инчунин барои омӯзони аудиторони дохилӣ ва хизматчиёне, ки барои идоракунии молиявӣ ва назорат дар бахши давлатӣ ҷавобгӯ мебошанд, мунтазам имкониятҳо фароҳам меорад.

Шӯъбаи марказӣ оид ба аудити дохилӣ дар ташкилотҳои бахши давлатӣ, ки дар он шӯъбаҳои аудити дохилӣ то лаҳзаи ташкилҳои онҳо, ҳоло ташкил наёфтаанд, аудити дохилиро мегузаронад. Аудиторони ин шӯъба, инчунин истифодаи маблағҳои Иттиҳоди Аврупо ва дигар донорҳо, барномаҳои сармоягузориҳои давлатӣ, дигар маблағҳои махсус ва ғайрибуҷетиро мавриди аудит қарор медиҳанд (10 аудитор, аз ҷумла роҳбар).

Вазорати молияро лозим аст, ки зарурияти нигоҳ доштани ҷойҳои кории мавҷудбударо дар доираи хазинадорихи маҳаллӣ дида барояд ва ба онҳо вазифаҳои назоратро диҳад, ё ки ин вазифаҳоро барои мақомоти худидораи маҳаллӣ ба вазифаҳои аудити дохилӣ табдил диҳад, то ки онҳо тавонанд бевосита ба роҳбари мақомоти маҳаллии ҳокимият (вилоят, ноҳия) тобеъ карда шаванд.

3. Тағйиротҳои ташкилӣ дар вазоратҳои соҳавӣ ва дигар ташкилотҳои бахши давлатӣ

Ба вазоратҳои соҳавӣ ва дигар ташкилотҳои бахши давлатӣ лозим аст, ки бори дигар сохторҳои ташкилии худро дида баромада, онҳоро ба талаботи ташкилотҳои буҷетии асосӣ мутобиқ гардонда, низоми муносибро барои таъмини хизматҳои сифатноки давлатӣ муайян кунанд ва принципҳои сарфақорӣ, самаронакӣ ва ғоиданокиро риоя намоянд, Асосан, ин тағйиротҳо дар шакли шўъбаҳои мавҷуда, офисҳои маҳаллӣ ва ташкилотҳои тобеъ тақозо менамояд.

Ба ташкилотҳои буҷетии асосӣ лозим аст, ки низомномаҳои худро тақдид намоянд ва қоидаҳои барои шўъбаҳои онҳо ва гурӯҳҳои асосии ташкилотҳои тобеъи таҳия карда, талаботи ҷорӣ намудани назорати давлатии молиявии дохилиро риоя кунанд.

Афзалият бояд ба Вазорати маориф, Вазорати тандурустӣ, Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ, Вазорати кишоварзӣ ва ҳифзи табиат, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин карда шавад. Дар онҳо низ шўъбаҳои аудити дохилӣ ташкил карда мешавад.

Ҳангоми ин тағйиротҳои ташкилӣ, аз ҷониби мушовири байналмилалӣ кўмак расонида мешавад.

4. Рушди низоми идоракунии ва назорати молиявӣ.

4.1. Рушди концепсияи таҳтисоботии роҳбарӣ.

Бо қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи идоракунии ва назорати молиявӣ дар бахши давлатӣ" ва ворид намудани тағйирот ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи молияи давлатӣ" заминаи қонунгузори барои принципҳо, стандартҳо ва қоидаҳои идоракунии ва назорати молиявӣ ҷорӣ карда мешавад. Мутобиқи ин концепсия роҳбари ташкилот барои ташкил, татбиқ ва рушди низоми мўътадили идоракунии ва назорати молиявӣ дар ташкилоти худ, аз он ҷумла ҷорӣ намудани қоидаҳои барои истифодаи сарфақорона, босамар ва ғоиданоки захираҳои нақдӣ, ҷавобгар аст. Ҳамаи ин масъулиятро ба дигар корманд вогузор кардан мумкин нест.

4.2. Тақсимоти ҳууқ ва ўҳдадориҳо.

Мутобиқи принципҳои идоракунии ва назорати молиявии оқилона, нишондодҳои дохилӣ ва регламентатсияи ташкилотҳои буҷетии асосӣ чунон бояд тағйир ва такмил дода шаванд, ки сохтори ташкилии мақсаднок ба тақсимоти ўҳдадориҳо ва додани ҳуқуқҳои зарурӣ ба роҳбарони ташкилотҳо имконият диҳад.

Бо роҳи тағйир додани регламентатсияи дохилии ташкилотҳои буҷетии асосӣ, ҳуқуқ ва ўҳдадориҳо миёни якчанд нафар, барои таъмини назорати босамар ва мутавозин, кам намудани хавфи суиистифода ва хатокориҳо, парокандашавии захира ва номувофиқатиҳо, мунтазам тақсим карда мешаванд.

Тартиби иҷозатдиҳӣ ва маъқул доништан ҳуҷҷатнок карда шуда, ба роҳбарон ва хизматчиён дар ин ҳусус ба таври фаҳмо маълумот дода мешаванд. Дар ин ҳуҷҷатҳо инчунин доираи ҳуқуқҳои ба харид алоқаманд, амалиёти молиявӣ ва нақшаи амалҳо оид ба назорати равандҳо дар марҳилаи пайдоиши онҳо ба таври возеҳ муайян карда мешаванд.

4.3. Омўзонӣ.

Ҷорӣ намудани низоми ҳозиразамони идоракунии ва назорати молпавӣ

дар назди роҳбари ташкилоти буҷетӣ зарурати ташкил намудани низоми назорати давлатии дохилии молиявиро ба миён мегузорад. Омӯзони ҳатмӣ оид ба идоракунии ва назорати молиявӣ барои роҳбарон, директорон, сардорони шӯъбаҳо вазифасибон ва дар оянда барои хизматчиёни ташкилотҳои гуногуни давлатӣ ба нақша гирифта шудааст.

Омӯзон дар ҳамкорӣ ва бо дастгирии лоиҳаи байналмилалӣ ёрии-техникӣ гузаронида мешавад.

4.4. Рушди низомҳои босамари назорати дохилӣ.

Рушди низомҳои самаронаки назорати дохилӣ аз тағйирот ворид намудан ба қонунгузорӣ, ки баъди онҳо санадҳои зерқонунӣ нишондодҳо барои ташкилотҳои буҷетии асосӣ ва воҳидҳои сохторӣ ҷорӣ карда мешаванд, оғоз мегардад.

Ташкилотҳои буҷетӣ ўҳдадор карда мешавад, ки тартиботи ҳатмии дохилиро дар шакли нишондодҳои дохилӣ, ки равандҳои асосии хоҷагидориро муайян намуда, нақшаҳои технологиро дар бар мегиранд, нишондодҳои, ки мундариҷаҳои асосии амалиёт ва дар ин асос ҷузъиёти дастурамалҳои вазифавиро барои ҳар як вазифа медиҳанд, таҳия намоянд. Ин ҳуҷҷатҳо имкон медиҳанд, ки баҳогузориҳои хавф, ки метавонанд ноилшавии мақсадҳои хизматино зерин шубҳа монад, гузаронида шаванд.

Дар сурати рушди тартибот, чунин равандҳои муҳимтарини идоракунии маблағҳои давлатӣ, ба монанди тартибдиҳӣ ва иҷрои буҷет, ҷамъовариҳои даромадҳо, равандҳои аз тарафи Хазинадорӣ идорашаванда ва монанди инҳо афзалият пайдо мекунанд.

Дар сатҳи ташкилӣ бошад, Вазорати молия, Вазорати маориф, Вазорати тандурустӣ, Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ, Вазорати кишоварзӣ ва ҳифзи табиат, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки нишондодҳо ва тартибҳои хоси худро бо дастгирии дар намуди ёрии техникӣ байналмилалӣ таҳия менамоянд, аз афзалият бархӯрдор мегарданд.

Баъди таъмини захираҳо, ташкилотҳои бахши давлатӣ ба ҷорӣ намудани равандҳо бо истифодаи бештари технологияи иттилоотӣ, ки имконияти санҷиши босуръат ва босамари маълумотҳои баҳисобгирии муҳосибавӣ ва дигар маълумотҳо, таҳияи гузоришномаҳои молиявӣ ва дигар намуди гузоришномаҳоро фароҳам меоварад, оғоз менамоянд. Ҷорӣ намудани технологияҳои иттилоотӣ дар идоракунии молиявӣ, хусусияти хавфҳоро тағйир дода, тадбирҳои нави назорат, ба монанди назорат ба ҳуқуқи иҷозат то технологияҳои муҳандисӣ, нақшаҳо барои ҳифзи маълумотҳои дар ҳолатҳои ғайриҷашмдошт ва ғайраро талаб менамоянд.

5. Ҷораҳои ба аудити дохилӣ алоқаманд.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи аудити дохилӣ" бояд заминаи қонунгузориро барои рушди функсияи аудити дохилӣ дар бахши давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил намояд. Он бояд сохтори бахшҳои аудити дохилиро дар доираи ташкилотҳои буҷетии марказӣ, мақомоти худидораи маҳаллӣ ва дигар ташкилотҳои давлатӣ шарҳ диҳад.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи молияи давлатӣ" ва нишондодҳои ташкилотҳои буҷетии асосӣ бояд барои мустақилияти аудити дохили шароити ҳуқуқӣ таъмин намояд.

Ҳаёати айни ҳол мавҷудбудаи Раёсати аудити дохилӣ ва назорат мутобикӣ нақшае, ки барои шӯъбаҳои аудити дохилӣ интиҳоб шудааст, изаҳ карда мешавад. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи аудити дохилӣ"

бояд муқаррароти давраи гузаришро, вақте ки Раёсати аудити дохилӣ ва назорат дар ташкилотҳои бахши давлатие, ки дар онҳо шўъбаҳои аудити дохилӣ вуҷуд надоранд, ҳамчун аудиторҳои дохилӣ амал менамояд, пешбинӣ намояд.

Ба Раёсати аудити дохилӣ ва назорат лозим аст, ки имкониятҳои қабул намудани баъзе унсурҳоро аз нуқтаи назари аудити дохилӣ ба фаъолияти ҷорӣ худ, то қабули асоси конунгузорӣ дида барояд. Нақшаи ҳарсолаи аудитҳо бояд дар асоси баҳогузориҳои хавф дар ташкилотҳои аудитӣ ва равандҳо тартиб дода шавад. Ба роҳбари Раёсат лозим аст, ки натиҷаи корҷоеро, ки намоёнагари дар натиҷаи беҳтар намудани тадбирҳои назорати дохилӣ баланд шудани самаранокии равандҳои санҷишӣ, кам шудани шумораи хатокориҳо дар муқоиса бо санҷишҳои гузашта ва ғайра мебошанд, пешниҳод намояд. Инҳо танҳо қадамҳои хурд ва лаҳзавии шаффолияти раванди аудит ба ҳисоб рафта, вале онҳо ҳамчун тағйиротҳои аввалин дар роҳи гузариш аз инспексия ба аудит шинохта мешаванд.

Барои рушди аудити дохилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ёриҳои техникаӣ дарозмуддат дарҳост карда мешавад, ки он тайёр намудани санадҳои зерқонунӣ, маводҳо оид ба аудити дохилӣ, рушди тайёрии касбӣ, навоариҳои муайяни бахшҳои аудити дохилӣ ва бахшҳои марказонидашудаи ҳамохангсозиро тавсия ва дастгирӣ менамояд.

6. Чораҳои нисбати баҳисобгирии муҳосибавӣ.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон беҳтар намудани низоми амалкунандаи баҳисобгирии муҳосибавиро бо ёрии экспертҳои байналмилалӣ дида мебарояд.

Барои ҳайати мавҷудаи баҳисобгирии муҳосибавӣ ва аудит курсҳои омӯзишӣ бояд пешбинӣ кард, зеро зарурати беҳтар намудани сатҳи дониш ва таҳассуси онҳо вуҷуд дорад. Омӯзишро коршиносони маҳаллӣ ва дар мавриди зарурат коршиносони байналмилалӣ мегузаронанд.

Баъди таъмини захираҳо ва бо роҳи муайян намудани афзалиятнокии низомҳои асосии бахши давлатӣ, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон рушди низоми баҳисобгирии муҳосибавиро, ки ба технологияи иттилоотӣ асос ёфтааст, аз нав дида мебарояд.

7. Муносибати ҳамкориҳои аудити берунӣ ва дохила.

Сохтори олий оид ба аудит ба воситаҳои назорат ва идоракунии молиявии маблағҳои давлатӣ таъсири бузург мерасонад.

Ҳамкорӣ миёни аудиторони дохилӣ ва берунӣ барои мустақкам намудани Низоми Назорати давлатии молиявии дохилӣ ёрӣ мерасонад. Бо назардошти ин Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои алоқа ва муҳокимаҳои мунтазам оиди мушкилиҳои Назорати давлатии молиявии дохилӣ барнома таҳия менамоянд.

Сохторҳои аудити дохилӣ, ки дар Вазоратҳо ташкил мешаванд, дар фаъолияти худ ҳамчунин дастурамалҳо ва санадҳои меъёрие, ки аз ҷониби Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бароварда мешаванд, истифода мебаранд.

Ҳамзамон, ба Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар семоҳа оиди фаъолияти худ барои маълумот ва ҷамбасти ҳисобот пешниҳод менамоянд.

V. Рушди назорати давлатии дохилии молиявӣ
мўҳлатҳо, ўҳдадориҳо ва доираи буҷет

№	Чораҳо/амалиҳо	Мухлат /сол/ семоха	Ташкилоти ваколатдор	Ёри техники	Буҷет
A	Заминаи конунгузори				
1	Ворид намудани тағйиру илова- ҳои ба аудити давлатии дохи- лии молияви алокаманд ба Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи молияи давлати"	2008 IV	Вазорати молия	X	Кариб 500000 ЕВРО аз руи лоиха- ҳои
2	Ворид намудани тағйиру илова- гуно- гуно- ҳои ба аудити давлатии дохи- гун лии молияви алокаманд ба Конуни Конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлати	2008 IV	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон	X	
3	Ворид намудани тағйиру илова- ҳо ба Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи назорати давлатии молияви"	2008 IV	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон	X	
4	Ворид намудани тағйиру илова- ҳо ба Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ба ҳисобгирии мубоҳисави"	2008 IV	Вазорати молия	X	
5	Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳазинадори"- тағйирот барои илова намудани функсияҳо ва унсурҳои нави аудити давлатии дохилии молияви	2008 III	Вазорати молия	X	
6	Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи буҷети давлати"- тағйирот вобаста ба аудити давлатии дохилии молияви, сохтори нави буҷет	2007 III	Вазорати молия	X	
7	Таҳия ва татбиқи лоихаи Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи идоракуни ва аудити молияви дар баҳши	2010 IV	Вазорати молия	X	Имко- нияти таҳия дар лоихаи

	давлати				НДДМ
8	Тахия ва татбики лоихаи Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи аудити дохили дар бахши давлати	2010 IV	Вазорати молия	X	
	Санадҳои зерконуни ва дастурамалҳо				
9	Тахия ва татбики нақшаи хисобҳо, стандартҳои бахисоб- гирии мухосибави ва дигар батартибандозихои вобаста ба бахисобгирии мухосибави	2008 II	Вазорати молия	X	
10	Дастурамал "Дар бораи пешбур- ди бахисобгирии мухосибави дар ташкилотҳои бучети"-дигар қардани он бо назардошти вориди тағйирот ба қонунгузори	2007 IV	Вазорати молия	X	
11	Дастурамал "Дар бораи пешбур- ди бахисобгирии ҳазинадори ва хисобот оид ба иҷрои Бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон" - дигар қардани он бо назар- дошти вориди тағйирот ба қонунгузори ва равандаҳои нав дар Ҳазинадори	2008 IV	Вазорати молия	X	
12	Дастурамал барои тайёр намудани лоихаи Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 200X" ва пешгуи нишондиҳандаҳои бучети барои солҳои	2007 II	Вазорати молия	X	
13	Санадҳои зерконуни оид ба хариди давлати - нав намудан ва тахияи низомномаи нав, ки шаффофият, тасвири пурраи раванди харид ва тахти хисобот будани тарифҳои иштироккунандаро пешбини менамояд	2008	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон	X	
14	Низомномаҳои вазоратҳо ва ташкilotҳои бучетии асоси (мас. Низомномаи Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон)	2007 IV	Вазоратҳои даҳлдор,	X	

	- тағйир намудани онҳо, ки тавонад шартҳои ҳуқуқиро барои назорати давлатии дохилии молияви, тахти ҳисобот будани роҳбарият ва аудити дохилиро ба инобат гирад. Мақомоти афзалиятнок Вазоратҳои молия, маориф, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ, тандурусти, кишоварзи ва ҳифзи табиат, Қумитаи андоз ба шумор мераванд		ташкilot-ҳои бахши давлати	
15	Низомнома дар бораи мақсад ва фаъолияти шӯъбаҳои таъкилототи бучети асоси - тахияи нав, ки дар худ мақсади шӯъбаҳо, тақсимооти вазиҳо, масъулият ва тахти ҳисобот буданро инъикос намояд. Шӯъбаҳои Вазорати молия (банакшагирии бучет, иҷрои бучет, Сарраёсати Ҳазинадории маркази, аудити дохили дар Вазорати молия ва Раёсати назорати дохили ва аудит) афзалиятнок ба ҳисоб меравад	2007 IV	Вазоратҳои дахлдор ва шӯъба	X
16	Санадҳои зерқонуни оид ба аудити дохили, маводҳо оид ба аудити дохили ва тахияи дигар тавсияномаҳо, қабули Стандартҳои байналмилалӣ аудити дохили	2008 II	Вазорати молия	X
17	Нишондодҳо оид ба идорақунии молияви ва назорати - тахия намудан	2008 III	Вазорати	X
18	Расмиёти амали намудани равандҳои гуногун - тахия намудан. Равандҳои ба бучет, Сарраёсати Ҳазинадории маркази ва баҳисобгирии муҳосибави алоқаманд, афзалиятнок ба шумор мераванд	2008 II	Вазоратҳои дахлдор, таъкилот-ҳои бахши давлати	X
Б	Тағйироти идорақи дар Вазорати молия, вазоратҳои соҳави ва дигар таъкилотҳои бахши давлати			
1	Доҳил намудани соҳторҳои нави таъкили (аз ҷумла, тайёр			

	намудани бучет, ичрои бучет, Раёсати назорати дохили ва аудит ва Бахши марказонидашудаи Ҳамоҳангсозии барои аудити дохили ва Бахши марказонидашудаи аудити дохили, шӯъбаи аудити дохили (дар Вазорати молия)	2008 IV	Вазорати молия	X	
2	Ҷори намудани сохтори нави ташкилии афзалиятноки ташкилотҳои бучетии асосӣ - Вазоратҳои маориф, меҳнат ва Ҳифзи иҷтимоӣ, тандурусти, кишоварзии ва Ҳифзи табиат, Кумитаи андоз (аз ҷумла шӯъбаи аудити дохили)	2007 IV	Вазоратҳои дахлдор, ташкилотҳои бахши давлатӣ	X	
3	Ҷори намудани сохтори нави ташкилии ва ташкилотҳои бучетии асосӣ, ки афзалиятноки ба шумор намераванд	2008 II	Вазоратҳои дахлдор, ташкилотҳои бахши давлатӣ	X	
4	Вазифаи аудиторҳои барои Вазоратҳои молия, меҳнат ва Ҳифзи иҷтимоӣ, тандурусти, маориф ва кишоварзии дохил карда шаванд	2007 IV	Вазоратҳои дахлдор	X	
B	Амалҳои, ки ба ҷори намудани назорати давлатии молиявии дохили алоқаманданд				
1	Ҷории техникаҳои Раёсати аудити дохили ва назорат барои зиёд намудани иқтидор, тайёр намудани маводҳои оид ба аудити дохили, Нишондодҳои ва методологияҳои барои идоракунии ва назорати молиявии, таҳияи барномаҳои омӯзиши барои аудиторон, роҳбарони болоӣ, сармуҳосибон ва ғайра	2008 III	Вазорати молия донорҳои	X	1200 Одам/руз 1200 000 ЕВРО
2	Ҷории техникаҳои ба Раёсати назорати дохили ва аудити ва Бахши аудити дохили - омӯзиш дар шакли семинарҳои ва дар ҷои қори, диққати асосӣ ба аудити самарабахши тадбирҳои аудити дохили	2008 III	Вазорати молия донорҳои	X	
3	Ҷории техникаҳои ба шӯъбаи				300

	баҳисобгири муҳосибавии Вазорати молия барои таҳияи нишондодҳо ва дастурамалҳои баҳисобгирии муҳосибавӣ дар бахши давлатӣ, таҳияи барномаҳои омузиши барои сармуҳосибон, муҳосибон ва ғайра	2008 I	Вазорати молия донорҳо	X	Одам/ руз 300000 ЕВРО
4	Ёрии техники ба Сарраёсати хазинадории Вазорати молия барои наҷ намудан ва таҳияи нишондодҳо ва дастурамалҳои вобаста ба хизматрасонии Хазинадори, тақмили равандро дар Хазинадори ва ташкил намудани равандро наҷ, аз ҷумла офисҳои маҳалли	2008 II	Вазорати молия донорҳо	X	500 Одам/ руз 500000 ЕВРО
5	Ёрии техника ба Сарраёсати буҷети Вазорати молия барои наҷ намудан ва таҳияи нишон- додҳо ва дастурамалҳои банакшагири, иҷро ва ҳисоботи буҷет, тақмили равандро дар Хазинадори ва ташкил намудани равандро наҷ, аз ҷумла ҷамқори бо ташкилотҳои буҷетии асосӣ ва дигар иштирокчиёни асосии идоракунии маблағҳои давлатӣ	2008 II	Вазорати молия донорҳо	X	500 Одам/ руз 500000 ЕВРО
6	Алоқамандии ёрии техника бо Барномаи расонидани таъминоти техника ва барномави барои технологияи иттилоотӣ ва инфраструктураи ахбороти	2007 II	Вазорати молия донорҳо	X	-----